

2 במרץ, 2021

לכבוד
אברהם כהן
יו"ר היחידה הארצית
לאכיפת דיני התכנון והבנייה
משרד האוצר
בפקס: 072-3988499

לכבוד
עו"ד רוסלאן עותמאן
המחלקה למשפט אזרחי
ייעוץ וחקיקה
משרד המשפטים
RoslanA@justice.gov.il

לכבוד
עו"ד ארז קמיניץ
המשנה ליועץ המשפטי
לממשלה (אזרחי)
משרד המשפטים
ErezK@justice.gov.il

דחוף!

שלום רב,

הנדון: המשך מדיניות הריסות הבתים של הברואים והפגיעה בחקלאות שלהם בצל הקורונה

סימוכין: מכתב האגודה אל המשנה ליועמ"ש הממשלה בימים 16.3.2020, 23.3.2020 ו-25.6.2020
מכתב ארגוני החברה האזרחית אל יועמ"ש הממשלה מיום 19.3.2020
תשובות מטעם המשנה ליועמ"ש הממשלה מהימים 23.3.2020, 26.3.2020 ו-16.7.2020
מכתב האגודה מיום 3.9.2020
תשובת מטעם יועמ"ש הממשלה מיום 5.10.2020

הרינו לפנות אליכם בשם האגודה לזכויות האזרח ופורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי לאור ההחמרה הניכרת בפעולות הריסות הבתים והמבנים של האוכלוסיה הברואית בנגב, בכפרים המוכרים והלא מוכרים, בנוסף לחריש אלפי דונמים בהם משתמשים הברואים לחקלאות, כל זאת חרף משבר הקורונה, המשך ההגבלות על המשק, המצב הכלכלי הקשה והעלייה באחוזי התחלואה בקרב האוכלוסיה הערבית; ולבקשכם להורות על הפסקתה לאלתר של כל פעילות ההריסה, ובאופן מיוחד הריסת בתים המשמשים למגורים ומבנים חיוניים אחרים ולהפסק את פעולות החריש שמטרתו לפגוע ביבולים החקלאיים של הברואים בנגב. נפרט להלן:

1. כידוע לכם, לפני מספר ימים יצאנו באופן חלקי מהסגר השלישי, ועדיין יש הגבלות על המשק. לפי נתוני משרד הבריאות מגמת התפשטות מגפת הקורונה בקרב האוכלוסייה הערבית נמצאת בעליה, ומקדם ההדבקה עומד על 1.12, שנחשב לגבוה במדינה.
2. על אף העלייה במספר חולי הקורונה בקרב האוכלוסיה הערבית-ברואית והמצב הכלכלי הקשה של התושבים שם, הוחמרה בשבועות האחרונים מדיניות הריסות הבתים ביישובים הברואים בנגב. ואם לא די בכך לאחורונה החלה המדינה בפעולות מסיביות של חריש במטרה לפגוע בחקלאות של הברואים שמהווה מקור לפרנסה ומזון להם ולבעלי החיים שהם מגדלים,

ועל מנת לפגוע במסורת החקלאית והקשר של האוכלוסיה הבדואית לאדמת הנגב שהוא בן מאות שנים.

3. נזכיר, כי בתשובה לפניות האגודה לזכויות האזרח ופורום דו קיום בנגב לשוויון אזרחי בסגר הראשון לפניות האגודה במהלך הסגר השני, נענינו על ידי עו"ד יערי, ממונה אשכול נדליץ במחלקה למשפט אזרחי ייעוץ וחקיקה, במכתבי תשובה מיום 26.3.2020; ועל ידי עו"ד עותמאן ממחלקת ייעוץ וחקיקה (אזרחי) במשרד המשפטים, מהימים 23.3.2020, ו-5.10.2020, כי הוחלט במסגרת גל הקורונה הראשון והשני להתאים את מדיניות האכיפה בתחום התכנון והבניה למצב החירום באופן הבא: יצומצם מתן צווי הריסה מנהליים, כך שיינתנו צווים רק ביחס לבניה בלתי חוקית חדשה; לא ימומשו צווי הריסה של מבנים המשמשים למגורים; יצומצם מתן התראות הריסה למינימום האפשרי. כמו כן "תצמצם היחידה הארצית לאכיפת דיני תכנון ובניה את החיכוך עם האוכלוסיה".

4. אולם על אף ההבטחות הנ"ל הביצוע בשטח היה שונה. לפי נתונים שקיבל פורום דו קיום בנגב ממנהלת דרום לתיאום אכיפת דיני מקרקעין עולה כי מדיניות הריסות הבתים לא רק שלא הוקפאה במהלך שנת 2020, אלא אף הוחמרה בשנה זו. מהנתונים עולה בשנת 2020 נהרסו 2,586 מבנים ביישובים הבדואים בנגב המוכרים והלא מוכרים. מדובר בעלייה של 13% בהיקף הריסות מבנים בהשוואה לשנת 2019. אם לא די בכך, מהנתונים עולה כי חרף משבר הקורונה והסכנות הבריאותיות, נהרסו בשנת 2020 יותר מבנים מבכל שנה שקדמה לה.

5. כ- 88% מהמבנים שנהרסו בשנת 2020, היו הריסות 'עצמיות'. הדבר מעיד על עוצמת מסע ההפחדה כלפי האזרחים הבדואים, ובפרט הקנסות, הסנקציות הפליליות והמחיר שמשלם מי שלא מסכים להסדר כפוי או לעקירה כפויה. מסע הפחדה זה קשה עוד יותר לאור המשבר הכלכלי נוכח מגפת הקורונה שנתן את אותותיו על כלל אזרחי המדינה, והאוכלוסיה הבדואית בנגב בפרט.

6. לפי מעקב של פורום דו קיום בנגב עולה כי מתחילת השנה, וגם במהלך הסגר השלישי, היו הריסות מסיביות בנגב. לאחרונה אף בוצע חריש של אלפי דונמים שמשמשים את הבדואים למזון ופרנסה. להלן חלק מהנתונים משבועיים האחרונים: ביום 23.2.2021 נהרס כפר אל עראגיב, כפר לא מוכר מערבית לכביש 40 בפעם ה-184. ביום 22.2.2021 נחרשו 2,800 דונם אדמות כפר סעווה, כפר בדואי שנמצא דרומית לכביש 31. ביום 17.2.2021 נהרסו בתים ברהט, אלזרנוג ואום בטין, ובאותו יום נהרס כפר אל עראגיב בפעם ה-183. ליומן הריסות הבתים בנגב של פורום דו קיום [בלינק](#).

7. התאמת מדיניות ההריסות לנסיבות מגיפת הקורונה מתחייבת חוקית ומוסרית. מדיניות מותאמת לוקחת בחשבון את ההשפעה המכבידה של פעולות הריסת הבתים על שורה של זכויות יסוד מוגנות של התושבים, שנותרים ללא קורת גג בנסיבות חריגות של מצב חירום ומצב כלכלי קשה, בו ביתו של אדם מהווה מפלטו היחיד. הריסות בעת הזו מסכנות את האוכלוסיה ואינן מתיישבות עם ההנחיות לציבור ועם הצורך לאפשר לאנשים חיים תקינים ככל שניתן.

8. המשך מדיניות האכיפה כדבר שבשגרה תוך התעלמות מהמצב הנוכחי, בו אנשים רבים איבדו את מקור פרנסתם ואת הביטחון הכלכלי שלהם, מחוסרי אמצעים להתגונן מפני צווים אלה, ומרותקים לבתיהם בשל מחלה או בידוד, כשאלפי תלמידים בדואים עדיין לא חזרו לבית

הספר, מהווה למעשה התנהלות אכזרית, שתביא לקריסתן של המשפחות המתמודדות עם מציאות בלתי אפשרית.

9. על רקע דברים אלה נשוב ונבקשכם להורות בדחיפות לכלל גורמי האכיפה לחדול לאלתר מכלל פעולות ההריסה, האכיפה, הקנסות ולהימנע מחיכוך עם האוכלוסייה הבדואית. כמו כן, נבקש להפסיק את הפגיעה ביבולים החקלאיים של התושבים הבדואים בנגב.

בכבוד רב,

חיה נח, מנכ"לית
פורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי

עביר ג'ובראן דכוור, עורכת דין
האגודה לזכויות האזרח בישראל